

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

આર/ફોજદારી અપીલ નં. ૫૪૫/૨૦૦૬

સાથે

આર/ફોજદારી રિવિઝન અરજી નં. ૬૫૧/૨૦૦૬

મંજૂરી અને સહી માટે: સહી/—

માનનીય સુશ્રી ન્યાયમુર્તી એસ. વી. પિંટો

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર: હા

=====

ગુજરાત રાજ્ય

વિરુદ્ધ

પ્રવિણચંદ્ર રતિલાલ વેસુવાલા

=====

ઉપસ્થિતી:

ફોજદારી અપીલ નં. ૫૪૫/૨૦૦૬ માં

અપીલકર્તા નં. ૧ માટે શ્રી આદિત્ય જાડેજા

ફોજદારી રિવિઝન અરજી નં. ૬૫૧/૨૦૦૬ માં

અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી રામનંદન સિંઘ

=====

ખંડપીઠ: માનનીય સુશ્રી ન્યાયમુર્તિ એસ. વી. પિન્ટો

તારીખ: ૧૨/૧૧/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

ફોજદારી અપીલમાં આપવામાં આવેલ હુકમ:

૧. આ અપીલ અપીલકર્તા – રાજ્ય દ્વારા ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૭૮(૧)(૩) હેઠળ ભરૂચની વિદ્વાન સ્પેશિયલ કોર્ટ, એફ.ટી.સી. નં. ૨ (ત્યારબાદ 'વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) દ્વારા સ્પેશિયલ કરપ્શન કેસ નં. ૧૨/૨૦૦૦ માં તારીખ ૦૧/૧૨/૨૦૦૫ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છુટકારાના ચુકાદા અને હુકમ વિરુદ્ધ દાખલ

કરવામાં આવી છે, જેના દ્વારા વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે સામાવાળા – આરોપીને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ (ત્યારબાદ 'પી.સી. એક્ટ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ની કલમ ૭, ૧૩(૧)(ડી) અને ૧૩(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ જાહેર કર્યા છે.

૧.૧. સામાવાળાને અનુકૂળતા, સ્પષ્ટતા અને સંક્ષિપ્તતા ખાતર મૂળ કેસ મુજબ 'આરોપી' તરીકે સંબોધવામાં આવ્યા છે.

૨. હાલની અપીલ દાખલ કરવા તરફ દોરી જતી સંબંધિત હકીકતો નીચે મુજબ છે:

૨.૧. આરોપી ભરૂચ ખાતે ગુજરાત ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ (ત્યારબાદ 'જી.ઈ.બી.' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે), આઈ.સી. સ્ક્વોડમાં જુનિયર એન્જિનિયર, વર્ગ-૨ તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને જાહેર સેવક હતા. ફરિયાદી સતીષભાઈ માણેકલાલ ચૌહાણ મૂસા સોસાયટી, ભરૂચમાં રહેતા હતા, અને તારીખ ૨૪/૦૩/૨૦૦૦ ના રોજ જી.ઈ.બી. ના અધિકારીઓ ફરિયાદીના વીજ મીટરની તપાસ માટે ગયા હતા અને જૂનું મીટર કાઢી નવું મીટર ફિટ કર્યું હતું. તે સમયે ફરિયાદીને કોઈ બિલ આપવામાં આવ્યું ન હતું અને તારીખ

૨૮/૦૩/૨૦૦૦ ના રોજ આરોપી ફરિયાદીના ઘરે ગયા હતા અને વીજ જોડાણની તપાસ કરી ફરિયાદીને જણાવ્યું હતું કે જોડાણમાં અનિયમિતતા છે અને ફરિયાદીના ઘરેથી મીટર લઈ ગયા હતા. તારીખ ૨૮/૦૩/૨૦૦૦ ના રોજ ૧૬,૦૫૧.૩૦ પૈસાનું બિલ આપવામાં આવ્યું હતું, જે ફરિયાદીએ તારીખ ૦૩/૦૪/૨૦૦૦ ના રોજ ભર્યું હતું અને ૨૪/૦૩/૨૦૦૦ ના રોજ ૯૫૯/- રૂપિયાનું બીજું બિલ આપવામાં આવ્યું હતું જે પણ ફરિયાદીએ ભર્યું હતું. તારીખ ૦૬/૦૪/૨૦૦૦ ના રોજ રાત્રે આશરે ૮:૦૦ વાગ્યે આરોપી ફરિયાદીની કેબિન પર આવ્યા હતા અને વીજળીના બિલ અને મીટરમાં મદદ કરી હોવાનું જણાવી ૫૦૦૦/- રૂપિયાની લાંચની માંગણી કરી હતી અને ભાવતાલ કર્યા પછી લાંચની રકમ ૩૦૦૦/- રૂપિયા નક્કી કરવામાં આવી હતી. ફરી એકવાર તારીખ ૨૫/૦૪/૨૦૦૦ ના રોજ આરોપી રાત્રે ૮:૦૦ થી ૯:૦૦ વાગ્યાની વચ્ચે ફરિયાદીની કેબિન પર આવ્યા હતા અને ૩૦૦૦/- રૂપિયાની રકમની માંગણી કરી હતી અને ફરિયાદી થોડા સમય પછી રકમ ચૂકવવા સંમત થયા હતા. ફરિયાદી લાંચની રકમ ચૂકવવા માંગતા ન હતા અને એસીબી પોલીસ સ્ટેશન, ભરૂચ ખાતે ગયા અને પી.સી. એક્ટની કલમ ૭, ૧૩(૧)(ડી) અને ૧૩(૨) હેઠળ એસીબી ભરૂચ પોલીસ સ્ટેશન સી.આર. નં. ૫/૨૦૦૦ પર ફરિયાદ નોંધાઈ હતી.

૨.૨. ટ્રેપ લેઈંગ ઓફિસર દ્વારા પંચ સાક્ષીઓને બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને એન્થ્રેસીન પાવડર અને અલ્ટ્રાવાયોલેટ લેમ્પનું નિદર્શન કર્યા પછી અને પંચ સાક્ષીઓ તથા ફરિયાદીને તેની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવ્યા પછી, ફરિયાદીએ ૫૦૦/- રૂપિયાના દરની છ ચલણી નોટો આપી હતી, જેના પર એન્થ્રેસીન પાવડર લગાવીને ફરિયાદીના શર્ટના ડાબા ખિસ્સામાં રાખવામાં આવી હતી. ફરિયાદી અને પંચ સાક્ષીઓને જરૂરી સૂચનાઓ આપવામાં આવી હતી અને છટકું ગોઠવવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદી અને શેડો સાક્ષી ભરૂચની રચનાનગર સોસાયટીમાં આરોપીના ઘરે ગયા હતા જ્યાં આરોપીએ ૩૦૦૦/- રૂપિયાની લાંચની માંગણી કરી હતી અને ફરિયાદીએ તેના શર્ટના ડાબા ખિસ્સામાંથી લાંચની રકમની નોટો આપી હતી. આરોપીએ નોટો સ્વીકારી અને તેને હિંચકા પર મૂકી હતી અને જેવો ફરિયાદીએ પૂર્વ નિર્ધારિત સંકેત આપ્યો કે તરત જ દરોડા પાડનાર ટુકડીના સભ્યો આવ્યા અને આરોપીને રંગેહાથ પકડી લીધા અને છટકું સફળ રહ્યું હતું. તપાસ અધિકારીએ સંબંધિત સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા અને જરૂરી પંચનામું કર્યું અને ફોજદારી કાર્યવાહી માટેની મંજૂરીનો આદેશ મળ્યા પછી ભરૂચની વિદ્વાન સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી જે સ્પેશિયલ એસીબી કેસ નં. ૧૨/૨૦૦૦ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી.

૨.૩. આરોપીને યોગ્ય રીતે સમન્સ બજાવવામાં આવ્યા હતા અને આરોપી વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ હાજર થયા હતા અને ફોજદારી કાર્યરીતિ

સંહિતાની કલમ ૨૦૭ હેઠળની નિયત પ્રક્રિયા પૂર્ણ થયા પછી આરોપી વિરુદ્ધ આંક ૫ પર આરોપનામું (ચાર્જ) ફેમ કરવામાં આવ્યું હતું અને આરોપીનું નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું, જેમાં આરોપીએ આરોપોનો ઇનકાર કર્યો હતો અને ફરીયાદપક્ષના પુરાવા રેકૉર્ડ પર લેવામાં આવ્યા હતા. વિદ્વાન એપીપીએ આંક ૩૩ પર કલોઝિંગ પુરસીસ ફાઇલ કર્યા પછી, આરોપીનું સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ વધુ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું, જેમાં આરોપીએ તેની વિરુદ્ધના તમામ પુરાવાઓનો ઇનકાર કર્યો હતો. આરોપીએ પોતે સાક્ષી તરીકે હાજર થવાનો ઇનકાર કર્યો હતો પરંતુ તેના બચાવના સમર્થનમાં એક સાક્ષીની તપાસ કરી હતી.

૨.૪. વિદ્વાન એપીપી અને આરોપીના વિદ્વાન એડવોકેટની દલીલો પછી, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીને તમામ ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા.

૩. સ્પેશિયલ કેસ નં. ૧૬/૨૦૦૦ માં વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ આક્ષેપિત ચુકાદા અને નિર્દોષ છુટકારાના હુકમથી નારાજ થઈને અપીલકર્તા – રાજ્યએ મુખ્યત્વે એવી દલીલ સાથે હાલની અપીલ દાખલ કરી છે કે આક્ષેપિત ચુકાદો અને નિર્દોષ છુટકારાનો હુકમ કાયદા અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓથી વિરુદ્ધ છે અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે એવું માનવામાં ભૂલ કરી છે કે ફરીયાદપક્ષ તેમનો કેસ વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત કરી શક્યું નથી. વિદ્વાન

ટ્રાયલ કોર્ટે જોવું જોઈતું હતું કે ફરિયાદી હોસ્ટાઈલ જાહેર થયા હોવા છતાં ફરીયાદપક્ષ પુરાવાઓ દ્વારા લાંચની રકમની માંગણી, સ્વીકૃતિ અને રિકવરી સાબિત કરી શક્યું છે, જે પી.સી. એક્ટ હેઠળના કેસોમાં સૌથી મહત્વના ઘટકો છે. ટ્રેપના સમયે આરોપી પાસેથી જરૂરી કાગળો જપ્ત કરવામાં આવ્યા છે અને તે દસ્તાવેજોની રિકવરી ફરીયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપે છે. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે ટ્રેપ લેઈંગ ઓફિસરના પુરાવા પર વિશ્વાસ કર્યો નથી, જેમાં તેમણે ફરીયાદપક્ષના કેસને સંપૂર્ણ સમર્થન આપ્યું છે અને જણાવ્યું છે કે આરોપીના હાથ અને ખિસ્સા એન્થ્રેસીન પાવડરથી ખરડાયેલા જોવા મળ્યા હતા અને લાંચની રકમ આરોપીના પેન્ટના ખિસ્સામાંથી મળી આવી હતી. આરોપી પાસેથી મળી આવેલી ચલણી નોટો તે જ નંબરની હતી જેનો પંચનામાના ભાગ-૧ માં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે અને પંચ સાક્ષીએ પણ ફરીયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું છે. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે પંચનામાનું યોગ્ય મૂલ્યાંકન કર્યું નથી અને એવું ઠેરવવામાં ભૂલ કરી છે કે ફરીયાદપક્ષ લાંચની રકમની માંગણી, સ્વીકૃતિ અને રિકવરી સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના તારણો કાયદાથી વિરુદ્ધ છે અને તેથી આક્ષેપિત ચુકાદો અને નિર્દોષ છુટકારાનો હુકમ રદ કરવો જરૂરી છે.

૪. અપીલકર્તા – રાજ્ય વતી વિદ્વાન અધિક સરકારી વકીલ શ્રી આદિત્ય જાડેજા અને મૂળ ફરિયાદી વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી રામનંદન સિંઘને સાંભળ્યા જેમણે આ રિવિઝન અરજી દાખલ કરી છે. સામાવાળા – મૂળ આરોપી

વતી કોઈ હાજર રહ્યું નથી. આક્ષેપિત ચુકાદા અને નિર્દોષ છુટકારાના હુકમનું અવલોકન કર્યું છે અને કેસના રેકૉર્ડ પરના ફરીયાદપક્ષના સમગ્ર પુરાવાઓનું પુનઃમૂલ્યાંકન કર્યું છે.

૫. વિદ્વાન એપીપી શ્રી આદિત્ય જાડેજાએ આ અદાલતને સમગ્ર પુરાવાઓમાંથી પસાર કરી છે અને ભારપૂર્વક દલીલ કરી છે કે ફરીયાદપક્ષ દ્વારા લાંચની માંગણી અને ટ્રેપના સમયે લાંચની રકમની સ્વીકૃતિ સાબિત કરવામાં આવી છે, જેમાં લાંચની રકમની નોટો સ્વીકારવામાં આવી હતી અને આરોપીના કબજામાંથી મળી આવી હતી અને એ બતાવવા માટે પૂરતા પુરાવા છે કે આરોપીએ લાંચની રકમ લીધી હતી અને આમ પી.સી. એક્ટ હેઠળ ગુનો કર્યો છે. દસ્તાવેજો પરથી સાબિત થાય છે કે આરોપી જાહેર સેવક હતા અને તેમણે લાંચની રકમની માંગણી અને સ્વીકૃતિ કરી હતી અને તેથી વિદ્વાન એપીપીએ આ અદાલતને આક્ષેપિત ચુકાદો અને નિર્દોષ છુટકારાનો હુકમ રદ કરવા અને આરોપીને તમામ ગુનાઓ માટે દોષિત ઠેરવવા વિનંતી કરી છે.

૬. મૂળ ફરિયાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી રામનંદન સિંઘ જેમણે આ રિવિઝન અરજી દાખલ કરી છે તેમણે વિદ્વાન એપીપી શ્રી આદિત્ય જાડેજાની દલીલો અપનાવી છે અને સબમિટ કર્યું છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓનું યોગ્ય રીતે મૂલ્યાંકન કર્યું નથી અને તેથી વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આક્ષેપિત ચુકાદા અને નિર્દોષ છુટકારાના હુકમમાં આ

અદાલતની દખલગીરી જરૂરી છે અને આ અદાલતને અપીલ ફગાવી દેવા વિનંતી કરી છે.

૭. શરૂઆતમાં, આ કેસની હકીકતોની ચર્ચા કરતા પહેલા, **ચન્દ્રપ્પા અને અન્ય વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય, ૨૦૦૭ (૪) એસસીસી ૪૧૫** ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનોનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

તાજેતરમાં, **કદ્દુ વિરુદ્ધ એમ.પી. રાજ્ય (૨૦૦૬) ૧૦ એસસીસી**

૩૧૩:

એઆઈઆર ૨૦૦૬ એસસી ૮૩૧ માં આ અદાલતે જણાવ્યું હતું; "નિર્દોષ છુટકારા વિરુદ્ધની અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે, અપીલ અદાલતની સત્તા દોષિત ઠેરવવા વિરુદ્ધની અપીલ સાંભળતી વખતે વાપરવામાં આવતી સત્તા કરતા ઓછી નથી. બંને પ્રકારની અપીલોમાં સમગ્ર પુરાવાઓની સમીક્ષા કરવાની સત્તા છે. જો કે, એક મહત્વનો તફાવત એ છે કે અપીલ અદાલત નિર્દોષ છુટકારાના હુકમમાં દખલ કરશે નહીં જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો પુરાવા પર આધારિત હોય અને લેવામાં આવેલ વ્યુ વ્યાજબી અને બુદ્ધિગમ્ય હોય. તે માત્ર એટલા માટે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને ઉલટાવશે નહીં કારણ કે બીજો વ્યુ શક્ય છે. અપીલ અદાલત એ પણ ધ્યાનમાં રાખશે કે આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાની ધારણા છે અને

આરોપી કોઈપણ શંકાનો લાભ મેળવવા માટે હકદાર છે. વધુમાં જો તે દખલ કરવાનું નક્કી કરે છે, તો તેણે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયથી અલગ પડવા માટેના કારણો દર્શાવવા જોઈએ".

..... ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી અમારા મતે નિર્દોષ છુટકારાના હુકમ સામેની અપીલ સાથે કામ કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ અંગેના નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો ઉભરી આવે છે:

- (૧) અપીલ અદાલત પાસે જે પુરાવા પર નિર્દોષ છુટકારાનો આદેશ આધારિત છે તેનું પુનરાવલોકન, પુનઃમૂલ્યાંકન અને પુનઃવિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે;
- (૨) ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ કે શરત લાદતી નથી અને અપીલ અદાલત તેની સમક્ષના પુરાવા પર હકીકત અને કાયદાના બંને પ્રશ્નો પર પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે;
- (૩) વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ જેમ કે 'નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો', 'સારા અને પૂરતા આધારો', 'ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો', 'વિકૃત નિષ્કર્ષ', 'દેખીતી ભૂલો' વગેરેનો હેતુ નિર્દોષ છુટકારા સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓને ઘટાડવાનો નથી. આવી શબ્દાવલીઓ

પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવવાની અદાલતની સત્તા ઘટાડવા કરતા નિર્દોષ છુટકારામાં દખલ કરવામાં અપીલ અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે 'ભાષાકીય અલંકારો' જેવી વધુ છે.

(૪) જો કે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છુટકારાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ધારણા છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેને ઉપલબ્ધ નિર્દોષતાની ધારણા કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા તે દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ તેનો નિર્દોષ છુટકારો મેળવ્યો હોવાથી તેની નિર્દોષતાની ધારણા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ પ્રબળ અને મજબૂત બને છે.

(૫) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વ્યાજબી નિષ્કર્ષ શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ છુટકારાના તારણમાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં.

૭.૧. નિર્દોષ છુટકારાની અપીલોમાં અપીલ અદાલતની દખલગીરી અંગેનો કાયદો બહુ ઉર્ફે બલરામ ઉર્ફે બાલમુકુંદ અને અન્ય વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ

રાજ્ય, ફોજદારી અપીલ નં. ૧૧૬૭/૨૦૧૮ ના પેરા-૯ માં સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યા મુજબ નીચે મુજબ છે:

"૯.અપીલ અદાલત દ્વારા દખલગીરી અંગેનો કાયદો ખૂબ જ સારી રીતે સ્પષ્ટ થયેલ છે. જ્યાં સુધી નિર્દોષ છુટકારાનું તારણ વિફૂત અથવા અશક્ય ન જણાય ત્યાં સુધી તેમાં દખલગીરી વાજબી રહેશે નહીં. જો કે આ મુદ્દે ચુકાદાઓની શ્રેણી છે, અમે માત્ર બે ચુકાદાઓનો સંદર્ભ આપીશું જે હાઈકોર્ટે પોતે આક્ષેપિત ચુકાદામાં રજૂ કર્યા છે, જે નીચે મુજબ છે:

"૧૩. સાધુ શરણ સિંઘ વિરુદ્ધ યુ.પી. રાજ્ય (૨૦૧૬) ૪ એસસીસી ૩૯૭ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે ઠેરવ્યું છે કે:-

"નિર્દોષ છુટકારા સામેની અપીલમાં જ્યાં આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાની ધારણા મજબૂત બને છે, અપીલ અદાલત નિર્દોષ છુટકારાના હુકમમાં ત્યારે જ દખલ કરશે જ્યારે હકીકત અને કાયદાની વિફૂતિ હોય. જો કે, અમે માનીએ છીએ કે અદાલતની સર્વોચ્ચ વિચારણા ન્યાય કરવાની અને ન્યાયના ગેરમાર્ગે જવાનું ટાળવાની છે જે ગુનેગાર આરોપીને નિર્દોષ છોડી દેવાથી ઉભી થઈ શકે છે. ગુનેગારના નિર્દોષ છુટકારાથી જે ન્યાયનો ગેરમાર્ગ થઈ શકે છે તે નિર્દોષને સજા આપવા કરતા ઓછો નથી. અપીલ અદાલતે નિર્દોષ છુટકારા સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની સત્તાઓના

વ્યાપ અંગેના સિદ્ધાંતો ઘડતી વખતે જે પુરાવા પર નિર્દોષ છુટકારાનો આદેશ આધારિત છે તેની સમીક્ષા અને પુનઃતપાસ કરવા પર કાયદામાં કોઈ સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ નથી."

૧૪. તેવી જ રીતે હરિજન ભાલા તેજા વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય (૨૦૧૬)

૧૨ એસસીસી ૬૬૫ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે ઠેરવ્યું છે કે:-

"નિઃશંકપણે જ્યાં રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના મૂલ્યાંકન પર બે વ્યુ શક્ય હોય અને ટ્રાયલ કોર્ટે નિર્દોષ છુટકારાનો વ્યુ લીધો હોય તો અપીલ અદાલતે તેમાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં. જો કે આનો અર્થ એ નથી કે જે તમામ કેસોમાં ટ્રાયલ કોર્ટે નિર્દોષ છુટકારો નોંધ્યો હોય તેમાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં, પછી ભલે તે વ્યુ વિફૂત હોય. જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલ વ્યુ રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓના ભારની વિરુદ્ધ અથવા વિફૂત હોય ત્યાં અપીલ અદાલત માટે પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કર્યા પછી યોગ્ય નિષ્કર્ષ વ્યક્ત કરવાનું હંમેશા ખુલ્લું છે. જો રેકૉર્ડ પર આરોપ વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત થાય તો આરોપીને દોષિત ઠેરવી શકાય."

૮. ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ હેઠળના કેસોની બાબતમાં નીરજ દત્તા વિરુદ્ધ રાજ્ય (એનસીટી દિલ્હી સરકાર), ૨૦૨૩ (૦) એઆઈજેઈએ-એસસી ૭૦૬૨૫ ના પેરા - ૮૮ માં સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનો રજૂ કરવા પાછા યોગ્ય રહેશે જે નીચે મુજબ છે:

૮૮. ઉપરોક્ત ચર્ચામાંથી જે બહાર આવે છે તેનો સારાંશ નીચે મુજબ છે:

૮૮.૧. (એ) જાહેર સેવક દ્વારા લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિનો પુરાવો ફરીયાદપક્ષ દ્વારા હકીકતમાં સાબિત કરવો એ અધિનિયમની કલમ ૭ અને ૧૩(૧)(ડી)(૧) અને (ii) હેઠળ આરોપી જાહેર સેવકના ગુનાને સ્થાપિત કરવા માટે અનિવાર્ય શરત છે.

૮૮.૨. (બી) આરોપીનો ગુનો સાબિત કરવા માટે ફરીયાદપક્ષે પહેલા લાંચની માંગણી અને ત્યારપછીની સ્વીકૃતિ હકીકત તરીકે સાબિત કરવી પડે છે. આ હકીકત કાં તો પ્રત્યક્ષ પુરાવા દ્વારા સાબિત કરી શકાય છે જે મૌખિક પુરાવા અથવા દસ્તાવેજી પુરાવાના સ્વરૂપમાં હોઈ શકે છે.

૮૮.૩. (સી) વધુમાં લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિનો પુરાવો પ્રત્યક્ષ મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાની ગેરહાજરીમાં સંજોગોવસાત પુરાવા દ્વારા પણ સાબિત કરી શકાય છે.

૮૮.૪. (ડી) જાહેર સેવક દ્વારા લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિ સાબિત કરવા માટે નીચેના પાસાઓ ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ:

(૧) જો લાંચ આપનાર દ્વારા જાહેર સેવકની કોઈ માંગણી વિના ચૂકવણી કરવાની ઓફર કરવામાં આવે અને જાહેર સેવક ફક્ત તે ઓફર સ્વીકારે અને ગેરકાયદેસર રકમ મેળવે, તો તે અધિનિયમની કલમ ૭ મુજબ સ્વીકૃતિનો કેસ છે. આવા કિસ્સામાં જાહેર સેવક દ્વારા અગાઉની માંગણી હોવી જરૂરી નથી.

(૨) બીજી બાજુ જો જાહેર સેવક માંગણી કરે અને લાંચ આપનાર તે માંગણી સ્વીકારે અને માંગેલી રકમ આપે જે બદલામાં જાહેર સેવક દ્વારા મેળવવામાં આવે, તો તે રકમ મેળવવાનો કેસ છે. આ કિસ્સામાં લાંચ માટેની અગાઉની માંગણી જાહેર સેવક તરફથી ઉદ્ભવે છે. આ અધિનિયમની કલમ ૧૩(૧) (ડી)(૧) અને (૨) હેઠળનો ગુનો છે.

(૩) ઉપરના (૧) અને (૨) બંને કિસ્સાઓમાં લાંચ આપનાર દ્વારા ઓફર અને જાહેર સેવક દ્વારા માંગણી અનુક્રમે ફરીયાદપક્ષ દ્વારા હકીકત તરીકે સાબિત થવી જોઈએ. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો વધુ કશું પણ કહ્યા વિના માત્ર લાંચની સ્વીકૃતિ અથવા પ્રાપ્તિ તેને અધિનિયમની કલમ ૭ અથવા ૧૩(૧)(ડી)(૧) અને (૨) હેઠળનો ગુનો બનાવશે નહીં. તેથી કલમ ૭ હેઠળ ગુનો સાબિત કરવા માટે લાંચ આપનાર તરફથી એક ઓફર હોવી જોઈએ જે જાહેર સેવક દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે જે તેને ગુનો બનાવશે. તેવી જ રીતે જાહેર સેવક દ્વારા અગાઉની માંગણી જ્યારે લાંચ આપનાર દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે અને બદલામાં ચૂકવણી કરવામાં આવે જે જાહેર સેવક દ્વારા મેળવવામાં આવે, તે અધિનિયમની કલમ ૧૩(૧)(ડી)(૧) અને (૨) હેઠળ રકમ મેળવવાનો ગુનો બનશે.

૮૮.૫. (ઈ) લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિ અથવા પ્રાપ્તિ અંગેની હકીકતની ધારણા કાયદાની અદાલત દ્વારા માત્ર ત્યારે જ અનુમાન દ્વારા કરી શકાય છે જ્યારે પાયાની હકીકતો સંબંધિત મૌખિક અને

દસ્તાવેજ પુરાવા દ્વારા સાબિત થઈ હોય અને તેની ગેરહાજરીમાં નહીં. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીના આધારે ફરીયાદપક્ષ દ્વારા માંગણીની હકીકત સાબિત થઈ છે કે નહીં તે ધ્યાનમાં લેતી વખતે હકીકતની ધારણા ઉભી કરવાની અદાલતની વિવેકબુદ્ધિ છે. અલબત્ત હકીકતની ધારણા આરોપી દ્વારા ખંડનને પાત્ર છે અને ખંડનની ગેરહાજરીમાં ધારણા કાયમ રહે છે.

૮૮.૬. (એફ) જો ફરીયાદી 'હોસ્ટાઈલ' થાય અથવા મૃત્યુ પામે અથવા ટ્રાયલ દરમિયાન પુરાવા આપવા માટે ઉપલબ્ધ ન હોય, તો લાંચની માંગણી અન્ય કોઈપણ સાક્ષીના પુરાવા દ્વારા સાબિત કરી શકાય છે જે ફરીથી મૌખિક અથવા દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા પુરાવા આપી શકે અથવા ફરીયાદપક્ષ સંજોગોવસાત પુરાવા દ્વારા કેસ સાબિત કરી શકે. ટ્રાયલ અટકતી નથી કે તેના પરિણામે આરોપી જાહેર સેવકનો નિર્દોષ છુટકારો થતો નથી.

૮૮.૭. (જી) જ્યાં સુધી અધિનિયમની કલમ ૭નો સંબંધ છે, હકીકતો સાબિત થવા પર કલમ ૨૦ અદાલતને એવી ધારણા બાંધવા માટે આદેશ આપે છે કે લાંચ ઉક્ત કલમમાં ઉલ્લેખિત હેતુ અથવા ઈનામ માટે હતી. ઉક્ત ધારણા અદાલતે કાયદાકીય ધારણા તરીકે

બાંધવી જોઈએ. અલબત્ત ઉક્ત ધારણા પણ ખંડનને પાત્ર છે.
કલમ ૨૦ અધિનિયમની કલમ ૧૩(૧)(ડી)(૧) અને (૨) ને
લાગુ પડતી નથી.

૮૮.૮.(એચ) અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે અધિનિયમની કલમ ૨૦
હેઠળની કાયદાકીય ધારણા ઉપરના સબ-પેરા ૮૮.૫(ઈ) માં
ઉલ્લેખિત હકીકતની ધારણા કરતા અલગ છે, કારણ કે અગાઉની
ફરજિયાત ધારણા છે જ્યારે પછીની પ્રકૃતિમાં વિવેકાધીન છે."

૯. ચન્દ્રપ્પા (ઉપરોક્ત) અને નીરજ દત્તા (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં નિર્દોષ
છુટકારાની અપીલોમાં કાયદાના સ્થાપિત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને રેકૉર્ડ
પરના પુરાવાઓનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું છે અને ફરીયાદપક્ષે આંક ૧૮
પર ફરીયાદપક્ષ સાક્ષી ૧ સતીષભાઈ માણેકલાલ ફરિયાદીની તપાસ કરી છે.
ફરિયાદીએ ફરિયાદની વિગતોનું પુનરાવર્તન કર્યું છે અને જણાવ્યું છે કે આરોપી
તેની કેબિન પર આવ્યા હતા અને લાંચની રકમની માંગણી કરી હતી અને
જણાવ્યું છે કે તે પોતે જ આરોપીના ઘરે ગયા હતા અને અન્ય વ્યક્તિઓ દૂર
ઉભા હતા. આરોપી તેના ઘરની બહાર આવ્યા હતા અને તેણે આરોપીને રકમ
આપી હતી, અને ત્યારબાદ તેણે પૂર્વ નિર્ધારિત સંકેત આપ્યો હતો અને ટ્રેપ
લેઈંગ ઓફિસર અને અન્ય અધિકારીઓ આવ્યા અને આરોપીને પકડ્યા હતા.

ફરિયાદીએ ફરીયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી અને તેમને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે અને વિદ્વાન એપીપી દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉલટ તપાસ દરમિયાન તેમણે તપાસ અધિકારી સમક્ષના નિવેદનમાં જણાવ્યા મુજબ ફરિયાદની વિગતોનો સ્વીકાર કર્યો છે. આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉલટ તપાસ દરમિયાન સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેમને તારીખ ૧૭/૦૭/૧૯૯૮ ના રોજ વીજ ચોરી માટે ૮,૨૦૦/- રૂપિયાનું બિલ આપવામાં આવ્યું હતું અને તેમણે અપીલ કોર્ટમાં અરજી કરી હતી જે ફગાવી દેવામાં આવી હતી. તારીખ ૨૪/૦૩/૨૦૦૦ ના રોજ તેમના મીટરની ફરી તપાસ કરવામાં આવી હતી અને જી.ઈ.બી. ના અધિકારીઓ દ્વારા મીટર લઈ જવામાં આવ્યું હતું. પ્રયોગશાળામાં મીટરનું પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું અને વીજ બિલ તરીકે ૯૫૯/- રૂપિયાની રકમ ચૂકવવામાં આવી હતી. ફરી એકવાર તારીખ ૨૮/૦૩/૨૦૦૦ ના રોજ જી.ઈ.બી. ના અધિકારીઓએ તેમના સ્થળે દરોડો પાડ્યો હતો અને ૧૬,૦૫૧.૩૦ પૈસાનું બિલ આપવામાં આવ્યું હતું અને તેમણે વીજળીની સમગ્ર રકમ ભરી હોવાથી તેમનું જોડાણ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવ્યું હતું. જ્યારે આરોપી તેમના વીજ જોડાણની તપાસ કરવા આવ્યા હતા ત્યારે કોઈ અનિયમિતતા મળી ન હતી પરંતુ તેમને ફરિયાદ હતી કે તેમનું જોડાણ ખોટી રીતે તપાસવામાં આવ્યું હતું અને ખોટો રિપોર્ટ તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો. તેઓ ૨૮/૦૩/૨૦૦૦ થી ૨૫/૦૫/૨૦૦૦ ની વચ્ચે જી.ઈ.બી. ની ઓફિસે ગયા ન હતા અને આરોપી સામે કોઈ અરજી કે રજૂઆત કરી ન હતી. ચેકિંગ

સ્કપોડ ૨૪/૦૩/૨૦૦૦ ના રોજ તેમના ઘરે આવી હતી, અને ત્યારબાદ આરોપી ૨૮/૦૩/૨૦૦૦ ના રોજ આવ્યા હતા અને તેમને મીટરના પરીક્ષણ માટે લેબોરેટરીમાં બોલાવવામાં આવ્યા હતા. આંક ૨૬ પર રજૂ કરાયેલ દસ્તાવેજ મીટર પરીક્ષણ રિપોર્ટ છે જેમાં તેમની સહી છે અને તેમને ૩૧/૦૩/૨૦૦૦ ના રોજ બોલાવવામાં આવ્યા હતા. આંક ૩૨ પર રજૂ કરાયેલ દસ્તાવેજમાં પણ તેમની સહી છે અને તેમણે મીટર બાબતે આરોપી સામે કોઈ ફરિયાદ નોંધાવી નથી. ફરિયાદીએ જણાવ્યું છે કે પ્રાથમિક પંચનામા દરમિયાન કરવામાં આવેલી કોઈ પ્રક્રિયા તેમને યાદ નથી અને ટ્રેપના દિવસે તેઓ પહેલા સાંજે ૭:૩૦ થી ૮:૦૦ વાગ્યાની વચ્ચે આરોપીના ઘરે ગયા હતા પરંતુ તેઓ આરોપીને મળ્યા ન હતા. જ્યારે તેઓ પહેલીવાર ગયા ત્યારે તેમની સાથે એસીબીની કોઈ વ્યક્તિ નહોતી અને તેઓ આરોપી ક્યારે પાછા આવશે તે પૂછવા ગયા હતા. જ્યારે તેઓ બીજી વખત ગયા ત્યારે આરોપી રાત્રિભોજન કરી રહ્યા હતા અને તેઓ આરોપીના ઘરની બહાર રાહ જોતા હતા. ફરિયાદીએ સ્વીકાર્યું છે કે આરોપી તેમને હેરાન કરતા હોવાથી તેમણે તેમની સામે ખોટો કેસ કર્યો હતો.

૯.૧. આંક ૪૭ પર તપાસવામાં આવેલ ફરીયાદપક્ષ સાક્ષી ૨ અમૃતભાઈ જયંતિલાલ મહેતા પંચ સાક્ષી છે અને તેમણે એસીબી ઓફિસમાં પોતાને અને અન્ય પંચ સાક્ષી નરહરીલાલ મોહનલાલ જગુવાલાને બોલાવ્યા ત્યારથી લઈને એસીબી પોલીસ સ્ટેશન ભરૂચના પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર આર. એલ. પરમારની

સૂચના હેઠળ એએસઆઈ સિંધાભાઈ વસાવા દ્વારા એન્ડ્રેસીન પાવડર અને અલ્ટ્રાવાયોલેટ લેમ્પનો પ્રયોગ કરવામાં આવ્યો તે સમયથી લઈને ટ્રેપ અંગેની જે પ્રક્રિયા હાથ ધરવામાં આવી હતી તેની જુબાની આપી છે. સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેમને શેડો સાક્ષી તરીકે જવા માટે સૂચના આપવામાં આવી હતી અને તેઓ ફરિયાદી સતીષભાઈ ચૌહાણ સાથે આરોપીના ઘરે ગયા હતા અને અન્ય અધિકારીઓ તથા ટ્રેપ પાર્ટીના સભ્યો આસપાસ ઉભા હતા. આરોપી હિંચકા પર બેઠા હતા અને ફરિયાદીને તેમની સાથે રહેલી વ્યક્તિ વિશે પૂછપરછ કરી હતી અને ફરિયાદીએ જણાવ્યું હતું કે તેઓ તેમના ખાસ મિત્ર છે. આરોપીને કહેવામાં આવ્યું કે કામ પૂરું થઈ ગયું છે અને ફરિયાદીએ લાંચની રકમની નોટો કાઢી આરોપીને આપી અને આરોપીએ જમણા હાથે નોટો લીધી અને હિંચકા પર મૂકી. ફરિયાદીએ પૂર્વ નિર્ધારિત સંકેત આપ્યો અને ટ્રેપ લેઈંગ ઓફિસર તથા દરોડા પાડનાર ટુકડીના અન્ય સભ્યો આવ્યા અને હિંચકા પરથી લાંચની રકમની નોટો મળી આવી. સાક્ષીએ પંચનામામાં પોતાની સહી ઓળખી છે જે આંક ૪૮ પર રજૂ કરવામાં આવી છે. ઉલટ તપાસમાં સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે તેઓ અને અન્ય પંચ સાક્ષી નરહરીલાલ મોહનલાલ જગુવાલા છેલ્લા ૩-૪ વર્ષથી એકબીજાને ઓળખતા હતા અને સીઝર મેમોમાં તેમની સહી છે. તેઓ રાત્રે આશરે ૭:૫૦ વાગ્યે આરોપીના ઘરે પહોંચ્યા હતા અને તેઓ આરોપીના ઘરની સામેના લંબાવેલા ભાગ નીચે ઉભા હતા અને લંબાવેલા ભાગ પર ગયા ન હતા. તેઓ જાણતા નથી કે ફરિયાદી અને આરોપી વચ્ચે બીજી કોઈ વાતચીત થઈ હતી કે

નહીં અને તેઓ જાણતા નથી કે આરોપીએ કેવા કપડાં પહેર્યા હતા. તેઓ જાણતા નથી કે ત્યાં ગાદીવાળો હિંચકો હતો કે નહીં અને તેમણે ઘરમાં અન્ય કોઈ વ્યક્તિઓ છે કે કેમ તે અંગે પૂછપરછ કરી ન હતી.

૯.૨. આંક ૫૦ પર તપાસવામાં આવેલ ફરીયાદપક્ષ સાક્ષી ૩ નરહરીલાલ મોહનલાલ જગુવાલા અન્ય પંચ સાક્ષી છે જેઓ દરોડા પાડનાર ટુકડીના અન્ય સભ્યો સાથે હતા. ઉલટ તપાસમાં સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે તેઓ આરોપીના ઘરથી લગભગ ૨૦ થી ૨૫ ફૂટ દૂર હતા અને તેમણે અગાઉ આરોપીનું ઘર જોયું ન હતું. તેઓ જાણતા નથી કે આરોપીનું ઘર કોણે બતાવ્યું હતું અને તેઓ જાણતા નથી કે આરોપી અને ફરિયાદી અથવા આરોપી અને ટ્રેપ લેઈંગ ઓફિસર વચ્ચે કોઈ વાતચીત થઈ હતી કે નહીં. તેમને ૧૦ થી ૧૨ દિવસ અગાઉ કોર્ટમાં જુબાની આપવા માટે સમન્સ આપવામાં આવ્યા હતા અને તેમણે તેમનું નિવેદન વાંચ્યું હતું અને ટ્રેપના સમયે અંધારું હતું અને ટ્રેપ લેઈંગ ઓફિસર અને ટ્રેપ પાર્ટીના અન્ય સભ્યો તેમની પાછળ ઉભા હતા.

૯.૩. આંક ૫૧ પર તપાસવામાં આવેલ ફરીયાદપક્ષ સાક્ષી ૪ સિંધાબાઈ સુરજીભાઈ વસાવા પોલીસ કોન્સ્ટેબલ છે જેમણે એસીબી ઓફિસમાં એન્થ્રેસીન પાવડર અને અલ્ટ્રાવાયોલેટ લેમ્પનો પ્રયોગ કર્યો હતો અને ત્યારબાદ ફરિયાદી અને પંચ સાક્ષીઓની હાજરીમાં ૫૦૦/- રૂપિયાના દરની છ ચલણી નોટો પર

એન્થ્રેસીન પાવડર લગાવ્યો હતો અને ત્યારબાદ ફરિયાદીના ખુદ્દા શર્ટના ડાબા ખિસ્સામાં લાંચની રકમની નોટો મૂકી હતી. ત્યારબાદ સાક્ષી ટ્રેપ લેઈંગ ઓફિસર સાથે દરોડા પાડનાર ટુકડીના સભ્ય તરીકે ગયા હતા અને ટ્રેપ સફળ થયા પછી તેમણે ફરિયાદી અને આરોપી પર અલ્ટ્રાવાયોલેટ લેમ્પનો પ્રયોગ કર્યો હતો. ઉલટ તપાસમાં સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે આરોપીના કપડાં પર એન્થ્રેસીન પાવડરના કોઈ નિશાન મળ્યા નથી અને આરોપીના પેન્ટના અંદરના ખિસ્સામાં કોઈ પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું નથી. તેઓ એસીબીમાં હેડ કોન્સ્ટેબલ તરીકે કામ કરતા હતા અને લગભગ ૨૦ કેસોમાં લેમ્પ ઓપરેટર તરીકે પણ કામ કર્યું છે. આરોપીની આંગળીઓ સિવાય આરોપીના શરીરના અન્ય કોઈ ભાગ પર એન્થ્રેસીન પાવડરના નિશાન મળ્યા નથી અને જો એન્થ્રેસીન પાવડર ફૂંકાય તો તે આસપાસ ઉડી શકે. જો કોઈ વ્યક્તિ ચલણી નોટો ગણે તો હથેળી પર એન્થ્રેસીન પાવડરના નિશાન જોવા મળે અને તેઓ ટ્રેપ માટે સરકારી વાહન નં. ૭૭૯-૧-૭-૨૩૮૪ માં ગયા હતા. વાહન આરોપીના ઘરથી લગભગ ૫૦ ફૂટ દૂર રાખવામાં આવ્યું હતું.

૯.૪. આંક ૫૩ પર તપાસવામાં આવેલ ફરીયાદપક્ષ સાક્ષી ૫ પ્રવિણભાઈ રમણલાલ કંસારા વડોદરાની ૭.ઈ.બી. કચેરીમાં ચીફ એન્જિનિયર હતા અને તેમણે મંજૂરી આપી હતી જે આંક ૫૪ પર રજૂ કરવામાં આવી છે. ઉલટ તપાસમાં સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે કાગળોના અવલોકન પર એવું માલૂમ પડ્યું હતું

કે આરોપી સિવાય અન્ય અધિકારીઓ ફરિયાદીના ઘરે દરોડા માટે ગયા હતા અને ગેરકાયદેસરતા જણાતા ફરિયાદીને ચોરીનું બિલ આપવામાં આવ્યું હતું. જો કોઈ ગ્રાહક વિરુદ્ધ ચોરી માટે ૨ થી ૩ ફરિયાદો નોંધાય તો એવું કહી શકાય કે તે વીજ ચોરી કરવા માટે ટેવાયેલો છે અને ફોજદારી કાર્યવાહી માટે મંજૂરી આપતા પહેલા ઊંડો અભ્યાસ કરવો જરૂરી છે. તેમણે ભરૂચની જી.ઈ.બી. કચેરીમાંથી ફરિયાદીના વર્તન વિશે કોઈ વિગતો મંગાવી ન હતી અને જે અધિકારી દરોડો પાડે છે અને જે વ્યક્તિ બિલ તૈયાર કરે છે તે અલગ અધિકારીઓ હોય છે. આ કેસમાં આરોપી તપાસ માટે ફરિયાદીના ઘરે ગયા ન હતા.

૯.૫. આંક ૬૦ પર તપાસવામાં આવેલ ફરિયાદપક્ષ સાક્ષી ૬ રમણભાઈ લક્ષ્મણભાઈ પરમાર ટ્રેપ લેઈંગ ઓફિસર છે જેમણે ફરિયાદ પર પોતાની સહી ઓળખી છે જે આંક ૬૧ પર રજૂ કરવામાં આવી છે. સાક્ષીએ ફરિયાદી એસીબી ઓફિસમાં આવ્યા અને ફરિયાદ નોંધાઈ ત્યારથી લઈને ટ્રેપ સફળ થઈ અને એસીબી પોલીસ સ્ટેશન સી.આર. નં. ૫/૨૦૦૦ પર ફરિયાદ નોંધાઈ ત્યાં સુધી હાથ ધરેલી સમગ્ર પ્રક્રિયાનું વર્ણન કર્યું છે. ઉલટ તપાસમાં સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે વિભાગમાં પરિપત્ર છે કે જો કોઈ ફરિયાદી ફરિયાદ નોંધાવવા આવે તો તેના વર્તનની ચકાસણી કરવી જોઈએ અને તેના ભૂતકાળની પૂછપરછ કરવી જોઈએ. ફરિયાદ નોંધતી વખતે તેઓ જાણતા હતા કે જી.ઈ.બી. ના અધિકારીઓ ફરિયાદીના સ્થળે વીજ જોડાણની તપાસ કરવા ગયા હતા અને ફરિયાદ તારીખ

૨૫/૦૪/૨૦૦૦ ના રોજ આશરે ૧૫:૩૦ કલાકે નોંધવામાં આવી હતી પરંતુ તેની નોંધણી ૨૫/૦૪/૨૦૦૦ ના રોજ ૨૩:૦૦ કલાકે થઈ હતી. પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર મહીડા અને કોરાલવાલા પણ ટ્રેપ પાર્ટીના સભ્યો હતા અને આરોપીનું ધરપકડ પંચનામું ૨૫/૦૪/૨૦૦૦ ના રોજ ૨૩:૩૦ કલાકે શ્રી કોરાલવાલા દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું. આરોપીનું નિવેદન ૨૫/૦૪/૨૦૦૦ ના રોજ રાત્રે ૧૧:૩૦ વાગ્યા પહેલાં નોંધવામાં આવ્યું હતું. તેમના નિવેદનમાં આરોપીએ જણાવ્યું હતું કે જ્યારે ફરિયાદીએ ચલણી નોટો આપી ત્યારે તેમણે નોટો લીધી ન હતી પરંતુ ફરિયાદીએ જણાવ્યું હતું કે નોટો એટલા માટે આપવામાં આવી હતી કે જી.ઈ.બી. ના હેલ્પર્સ તેમને હેરાન ન કરે અને જ્યાં આરોપી બેઠા હતા તે હિંચકા પર જબરદસ્તીથી ચલણી નોટો મૂકી દીધી હતી. ફરિયાદ નોંધ્યા પછી અને આરોપીનું નિવેદન નોંધ્યા પછી તપાસ શ્રી કોરાલવાલાને સોંપવામાં આવી હતી. ફરિયાદ નોંધાયાના આશરે ૧ થી ૧.૫ કલાક પછી પંચ સાક્ષીઓ ઓફિસમાં આવ્યા હતા.

૯.૬. ફરીયાદપક્ષ સાક્ષી ૭ નરેશચંદ્ર ભીખાભાઈ કોરાલવાલા તપાસ અધિકારી છે જેઓ ટ્રેપ ટીમમાં સભ્ય હતા અને ફોજદારી કાર્યવાહી માટેની મંજૂરી મળ્યા બાદ સેશન્સ કોર્ટમાં ચાર્જશીટ દાખલ કરી હતી. ઉલટ તપાસમાં સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે તેઓ ટ્રેપ લેઇંગ ઓફિસર શ્રી પરમાર સાથે દરોડા વખતે હાજર હતા અને તે સમયે ઓફિસમાં અન્ય પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરો પણ હતા. ટ્રેપ દરમિયાન

ત્રણેય પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરો હાજર હતા અને ફરિયાદ નોંધતા પહેલા ફરિયાદી ત્રણ વખત આરોપીને મળ્યા હતા. ફરિયાદીના કહેવા મુજબ પહેલી માંગણી ૦૬/૦૪/૨૦૦૦ ના રોજ કરવામાં આવી હતી અને આંક ૩૩ પર રજૂ કરાયેલ દસ્તાવેજ તપાસ દરમિયાન જી.ઈ.બી. માંથી મેળવવામાં આવ્યો હતો. તેમણે એ અંગે તપાસ કરી ન હતી કે ફરિયાદ નોંધાવતા પહેલા ફરિયાદી ખરેખર ત્રણ વખત આરોપીને મળ્યા હતા કે કેમ અને ફરિયાદી આરોપીને ક્યાં મળ્યા હતા તે કહી શકતા નથી. તેમણે આરોપીના કોઈ પડોશીઓ અથવા ફરિયાદીની કેબિન આસપાસની દુકાનોના પડોશીઓના નિવેદનો નોંધ્યા નથી. આરોપી ફરિયાદીના સ્થળે વીજ જોડાણની તપાસ કરવા ગયા તે પહેલા અન્ય અધિકારીઓ પણ આરોપીના વીજ જોડાણની તપાસ કરવા ગયા હતા અને આરોપીનું મીટર એક કરતા વધુ વખત તપાસવામાં આવ્યું હતું. કોઈ હેલ્પર્સના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા નથી અને તપાસ વખતે હાજર રહેલા અન્ય અધિકારીઓના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા નથી. જી.ઈ.બી. ના કોઈ અધિકારીઓના તેમના દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી પ્રક્રિયા અંગેના કોઈ નિવેદનો લેવામાં આવ્યા નથી.

૧૦. ફરિયાદપક્ષના પુરાવા પૂર્ણ થયા પછી અને વિદ્વાન એપીપીએ આંક ૩૩ પર ક્લોઝિંગ પુરસીસ ફાઇલ કર્યા પછી આરોપીનું વધુ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું અને આરોપીએ રેકૉર્ડ પરના તમામ પુરાવાઓનો ઇનકાર કર્યો હતો. આરોપીએ પોતે સાક્ષી તરીકે હાજર થવાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને આંક ૭૩ પર

બચાવ પક્ષના સાક્ષી બંસીલાલ નગજીભાઈ કરમવાલાની તપાસ કરી છે. સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેઓ જી.ઈ.બી. માં સિનિયર આસિસ્ટન્ટ તરીકે કામ કરતા હતા અને ચેકિંગ શીટ તથા ચેકિંગ શીટમાં દર્શાવેલ લોડ મુજબ વીજ ચોરીના બિલ તૈયાર કરતા હતા. ગ્રાહક સતીષભાઈ માણેકલાલ ચૌહાણનું આંક ૨૩ પર રજૂ કરાયેલ બિલ, ગ્રાહક સતીષભાઈ માણેકલાલ ચૌહાણનું આંક ૩૦ પર રજૂ કરાયેલ બિલ અને આંક ૩૧ પર રજૂ કરાયેલ બિલ તેમના દ્વારા પોતાના હસ્તાક્ષરમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યા છે. ઉલટ તપાસમાં સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે તેઓ જાણતા નથી કે વીજ જોડાણની તપાસ વખતે તપાસ કરનાર અધિકારીઓ દ્વારા કઈ પ્રક્રિયા હાથ ધરવામાં આવી હતી અને તેઓ ચેકિંગ શીટમાં દર્શાવેલ લોડ મુજબ બિલ તૈયાર કરશે. તેમનો ગ્રાહક સાથે કોઈ સીધો સંપર્ક નથી.

૧૧. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષની જુબાનીમાં ફરિયાદપક્ષના તમામ પુરાવાઓના મૂલ્યાંકન પરથી જણાય છે કે, ફરિયાદીએ રૂ. ૫૦૦૦/- અથવા રૂ. ૩૦૦૦/- ની માંગણી વિશે જણાવ્યું નથી અને પંચ સાક્ષીઓએ એવું જણાવ્યું નથી કે ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી રજૂ કરવા માટે આરોપીએ ફરિયાદીનો ૨ થી ૩ વખત સંપર્ક કર્યો હતો. આથી, પ્રથમ વખત કરવામાં આવેલી ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી વિશે કોઈ સ્પષ્ટ પુરાવા નથી અને આંક ૬૧ પર રજૂ કરાયેલ ફરિયાદમાં ફરિયાદીએ જણાવ્યું છે કે આરોપી તેની કેબિનમાં આવ્યો હતો અને તારીખ ૦૬/૦૪/૨૦૦૦ ના રોજ રાત્રે આશરે ૮:૦૦ વાગ્યે રકમની માંગણી કરી

હતી. સાક્ષીઓના તમામ પુરાવાઓમાં, માંગણી વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત થઈ નથી અને ઉલટ તપાસમાં, ફરિયાદીએ સ્પષ્ટપણે સ્વીકાર્યું છે કે તેણે ખોટો કેસ દાખલ કર્યો હતો કારણ કે આરોપી તેને હેરાન કરતો હતો. જ્યાં સુધી ઘટના સ્થળ પરની માંગણીનો સંબંધ છે, ફરીયાદપક્ષ સાક્ષી ર અમૃતભાઈ જયંતીલાલ મહેતા, જેઓ શેડો સાક્ષી હતા, તેમણે સ્વીકાર્યું છે કે તેઓ આરોપીના ઘરની સામેના ઓટલા નીચે ઉભા હતા અને તેમણે વાતચીત સ્પષ્ટપણે સાંભળી ન હતી અને ટ્રેપ વખતે આરોપીએ કયા કપડાં પહેર્યા હતા તે પણ તેઓ જાણતા નથી. ફરિયાદીએ ટ્રેપ અંગે સ્પષ્ટપણે જુબાની આપી નથી અને ફરીયાદપક્ષના કેસને સંપૂર્ણપણે સમર્થન આપ્યું નથી અને તેમને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે. ફરિયાદીએ વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ વાતચીત અને ચલણી નોટો સોંપવા અંગેની હકીકતો પણ સ્પષ્ટપણે જણાવી નથી. વધુમાં, ફરિયાદીએ જણાવ્યું છે કે તેઓ એકલા આરોપીના ઘરે ગયા હતા અને ટ્રેપ પાર્ટીના અન્ય સભ્યો અંતરે ઉભા હતા. તેમણે આરોપીને રકમ આપી હતી અને પૂર્વ નિર્ધારિત સંકેત આપ્યો હતો અને રેડિંગ પાર્ટીના સભ્યોએ આવીને આરોપીને પકડ્યો હતો, અને તેથી, ફરિયાદીની જુબાની પરથી, ટ્રેપ સમયની માંગણી પણ વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત થતી નથી. આંક ૪૮ પર રજૂ કરાયેલા પંચનામામાં ટ્રેપ સમયે આરોપીએ કરેલી માંગણી અંગે જણાવવામાં આવ્યું છે કે હવેથી અમારા કર્મચારી કે હું તમારા ઘરે અથવા કેબિનમાં ચેકિંગ માટે આવીશું નહીં અને માંગણી કરવામાં આવી હતી પરંતુ આ કોઈ પણ સાક્ષીઓના પુરાવા દ્વારા સાબિત થયું

નથી, આથી, માંગણીનું પાસું સાબિત થયું નથી. વધુમાં, એવું પણ રેકૉર્ડ પર આવ્યું છે કે પંચ સાક્ષીઓને તેમના નિવેદનો સાથે પંચનામાની નકલ પૂરી પાડવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ તેમણે જુબાની આપી હતી, અને તમામ પુરાવાઓમાં, પી.સી. એક્ટ હેઠળના ગુના માટે જે માંગણી *sine qua non* (અનિવાર્ય શરત) છે તે વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત થઈ નથી. વધુમાં, સેન્કશન ઓફિસરે જણાવ્યું છે કે આરોપી ફરિયાદીના ઘરે ચેકિંગ માટે ગયો ન હતો અને તેમણે ફરીયાદપક્ષ માટે મંજૂરી આપતા પહેલા ફરિયાદીના વર્તનની ચકાસણી કરી ન હતી.

૧૨. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે ફરીયાદપક્ષના પુરાવાના તમામ પાસાઓની ચર્ચા કરી છે અને એવો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે કે આરોપીની સજાને સમર્થન આપે તેવા કોઈ વિશ્વસનીય પુરાવા નથી અને ફરીયાદપક્ષ આરોપી વિરુદ્ધનો આરોપ સ્થાપિત કરવામાં સદંતર નિષ્ફળ ગયું છે. એ સુસ્થાપિત કાયદો છે કે જ્યાં સુધી પુરાવા સ્પષ્ટ, સચોટ અને વિશ્વસનીય ન હોય ત્યાં સુધી કોઈ સજા નોંધી શકાય નહીં અને તમામ પુરાવાઓના પુનઃમૂલ્યાંકન પર, પુરાવાઓ પરસ્પર વિરોધી અને ગળે ન ઉતરે તેવા છે. વિદ્વાન સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા બધું ઉર્ફે બલરામ ઉર્ફે બાલમુકુંદ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં અવલોકન કર્યા મુજબ, નિર્દોષ છુટકારાના તારણમાં દખલ કરવાની એપેલેટ કોર્ટની મર્યાદા મર્યાદિત છે અને જ્યાં સુધી વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા અને હુકમમાં કોઈ વિકૃતિ અને ગેરકાયદેસરતા ન

જણાય ત્યાં સુધી, એપેલેટ કોર્ટ માત્ર ન્યાયની નિષ્ફળતા ન થાય તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે જ દખલ કરશે. વર્તમાન કેસમાં, આરોપી દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચની કોઈ માંગણી કરવામાં આવી હોય અથવા આરોપીએ ગેરકાયદેસર લાંચની કોઈ રકમ સ્વીકારી હોય તેવો કોઈ અંશ માત્ર પુરાવો નથી અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો ન્યાયી અને યોગ્ય છે. આ અદાલતે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના તારણો વાંચ્યા છે અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે તમામ પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કર્યું છે અને સુનિયોજિત ચુકાદા અને હુકમમાં આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કર્યો છે. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણોમાં કોઈ વિકૃતિ કે ગેરકાયદેસરતા નથી અને આ અદાલત વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તારણો, કારણો, અંતિમ નિષ્કર્ષ અને પરિણામી નિર્દોષ છુટકારાના હુકમ સાથે સંપૂર્ણપણે સહમત છે.

૧૩. આ અદાલતને આક્ષેપિત ચુકાદા અને નિર્દોષ છુટકારાના હુકમમાં દખલ કરવાનું કોઈ કારણ જણાતું નથી અને વર્તમાન અપીલ ગુણદોષ વિનાની છે અને પરિણામે, તેને ફગાવી દેવામાં આવે છે. વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ, એફ.ટી.સી. નં. ૨, ભરૂચ દ્વારા સ્પેશિયલ કર્પ્શન કેસ નં. ૧૨/૨૦૦૦ માં તારીખ ૦૧/૧૨/૨૦૦૫ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલ આક્ષેપિત ચુકાદો અને નિર્દોષ છુટકારાનો હુકમ આથી યથાવત રાખવામાં આવે છે. જામીન બોન્ડ રદ કરવામાં આવે છે.

૧૦. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી તુરંત જ સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને પરત મોકલવામાં આવે.

ફોજદારી રિવિઝન અરજીમાં કરવામાં આવેલ હુકમ:

૧. આ રિવિઝન અરજી રિવિઝનિસ્ટ – મૂળ ફરિયાદી દ્વારા વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ, એફ.ટી.સી. નં. ૨, ભરૂચ દ્વારા સ્પેશિયલ કર્પ્શન કેસ નં. ૧૨/૨૦૦૦ માં તારીખ ૦૧/૧૨/૨૦૦૫ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છુટકારાના ચુકાદા અને હુકમ વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવી છે, જેના દ્વારા વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સામાવાળા – આરોપીને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ ની કલમ ૭, ૧૩(૧)(ડી) અને ૧૩(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ જાહેર કર્યા છે.

૨. રિવિઝનિસ્ટ – મૂળ ફરિયાદી માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી રામનંદન સિંહ અને શીર્ષક હેઠળની ફોજદારી અપીલમાં અપીલકર્તા – રાજ્ય માટે વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી આદિત્ય જાડેજાને સાંભળ્યા બાદ અને રેકૉર્ડ પરની પેપર-બુક વાંચ્યા બાદ તેમજ તમામ મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવા અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ આક્ષેપિત ચુકાદા અને હુકમનું મૂલ્યાંકન કર્યા બાદ, જ્યારે આ અદાલતને જણાયું છે કે આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કરતા ટ્રાયલ કોર્ટના

હુકમમાં દખલગીરી કરવાની જરૂર નથી અને શીર્ષક હેઠળની ફોજદારી અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો છે, ત્યારે વર્તમાન રિવિઝન અરજીનો તે મુજબ નિકાલ કરવામાં આવે છે.

સહી / –

(એસ. વી. પિંટો, ન્યાયમુર્તીશ્રી)

વિષય: ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ હેઠળ લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિ સાબિત ન થવા પર નિર્દોષ છુટકારાના હુકમ સામેની અપીલ અંગે

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.